

คำวินิจฉัยของ นายอุระ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒๐/๒๕๕๔

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีพ้นตำแหน่ง ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ร้องว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รวม ๓ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๒ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง และทำรายงานผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ แล้ว ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น ระหว่างตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน ปรากฏว่า ในเดือนกันยายน ๒๕๕๓ สื่อมวลชนได้เสนอข่าวว่า ผู้ถูกร้องได้โอนหุ้นให้กับคนใกล้ชิด และในเดือนเดียวกันนั้น ว่าที่ร้อยตรี เสี่ยม บุษบาบาน ได้ร้องขอให้ผู้ร้องตรวจสอบบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้อง ผู้ร้องได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง โดยมีคุณหญิงปรีญา ฯ เป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ดำเนินการแล้ว เสนอรายงานผลการตรวจสอบ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ ต่อผู้ร้องจากการตรวจสอบ ผู้ร้องแยกพิจารณาเป็น ๒ ประเด็น กรณีเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง และทรัพย์สินของคู่สมรส เป็นหุ้นของบริษัทรวมห้าบริษัท เป็นเงินประมาณ ๖ ล้านบาท ผู้ร้องเห็นว่าเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าเล็กน้อยถือว่าไม่ได้ตั้งใจปกปิดไม่แสดงรายการทรัพย์สิน ฯ

กรณีทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตน และ/หรือคู่สมรส ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ดังนี้

ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง จำนวน ๒,๓๗๑,๗๒๖,๓๗๑ บาท

ครั้งที่ ๒ กรณีพ้นจากตำแหน่ง จำนวน ๑,๕๒๓,๑๕๗,๖๕๗ บาท

ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี จำนวน ๖๔๖,๕๘๔,๓๘๓ บาท

ผู้ถูกร้องอ้างว่า บางบริษัทเป็นการซื้อหุ้นบางส่วนจากผู้ถือหุ้นเดิมซึ่งได้รับความเดือดร้อนทางการเงิน และมาขอความช่วยเหลือ โดยผู้ยื่นยังไม่ประสงค์จะให้ผู้อื่นทราบว่า คู่สมรสผู้ถูกร้องช่วยเหลือ บางบริษัท เป็นการเพิ่มจำนวนผู้ถือหุ้นให้มีเสียงข้างมากในการลงมติของผู้ถือหุ้น บางบริษัทจดทะเบียนจัดตั้งใหม่ เพื่อรองรับงานการว่าจ้างต่อจากบริษัทอื่น จึงเข้าไปซื้อหุ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัทดังกล่าว บางบริษัทกำลังจะหยุดดำเนินกิจการ บางบริษัทเพื่อมิให้ตน และ/หรือคู่สมรส หรือบริษัทที่เข้าไปถือหุ้น เสียชื่อเสียง ถ้าหากมี เช่น บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ และได้ตั้งใจไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าว เพราะไม่ทราบข้อเท็จจริงการถือหุ้นของบุคคลที่คู่สมรสเป็นผู้ดำเนินการ ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนและไม่ทราบรายละเอียดการบริหารจัดการธุรกิจของบริษัทต่างๆ ของคู่สมรส ทรัพย์สิน คือ หุ้นที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ เมื่อเทียบกับทรัพย์สินที่ได้แสดงมาในบัญชี ฯ แต่ละครั้ง มีจำนวนที่น้อยมาก ผู้ถูกร้องและเลขานุการส่วนตัวไม่เข้าใจข้อกำหนด ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. และรายละเอียดการกรอกรายการทรัพย์สิน ฯ ในบัญชี อีกทั้งการที่จะแสดงหรือไม่แสดงทรัพย์สินดังกล่าว ก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

ผู้ร้องพิจารณาพยานหลักฐาน และคำชี้แจงของผู้ถูกร้องแล้วเห็นว่า คนใกล้ชิดกับครอบครัว จินวัตรหลายคนได้รับโอนหุ้นโดยตรงจากผู้ถูกร้องและคู่สมรส โอนกลับไปกลับมาบางคนได้ใช้ชื่อเป็นกรรมการ ในบางบริษัท ได้ทำเช่นนี้มานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มต้นทำธุรกิจ ผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นสามีภรรยา กัน ได้ร่วมกันดำเนินธุรกิจมานานและร่วมกันบริหารบริษัทต่างๆ มาด้วยกัน เชื่อว่าบุคคลทั้งสองทราบ และล่วงรู้ถึงการจัดการทรัพย์สิน ข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ยื่นต่อผู้ร้องโดยไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นของตน และ/หรือคู่สมรส ที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือแทน และอ้างว่า มอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดทำ และไม่รู้กฎหมายนั้น เห็นว่า โดยข้อกำหนดบุคคลใด จะกล่าวอ้างว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิดชอบจะกล่าวอ้างได้ นอกจากนั้น สำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการให้ผู้ร้อง ในขณะที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแบบฟอร์มพร้อมคำอธิบายเผยแพร่ไปยังผู้มีหน้าที่ ต้องยื่นบัญชี ฯ ว่า ทรัพย์สินและหนี้สินที่แสดงให้รวมถึงทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในความครอบครอง

ของบุคคลอื่น และก่อนที่ผู้ถูกร้องจะยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีมาแล้ว ๑ ปี ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ ผู้ร้องได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ระเบียบดังกล่าวได้อธิบายถึงการยื่นบัญชี ฯ ไว้อย่างชัดเจนในข้อ ๑๑ ว่า ททรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องแสดงให้หมายความรวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศ และที่มีได้อยู่ในความครอบครองของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย ทั้งภายหลังจากการออกระเบียบดังกล่าว ผู้ร้องได้มีประกาศให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีใช้แบบฟอร์มบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามประกาศของผู้ร้อง พร้อมทั้งสำนักงานป.ป.ช. ได้จัดพิมพ์แบบฟอร์มพร้อมคำอธิบายแจกให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี ฯ ใช้เป็นการทั่วไป และผู้ถูกร้องก็ได้ใช้แบบฟอร์มดังกล่าวในการยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้อง นางกมลวัน โชติกะพุกกะณะ เลขานุการส่วนตัวเป็นผู้รวบรวมรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง นางกาญจนาภา หงษ์เหิน เลขานุการส่วนตัวของคู่สมรส เป็นผู้รวบรวมรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรส จัดทำบัญชี ฯ ยื่นต่อผู้ร้อง นางกมลวัน ฯ ให้การว่า ได้อ่านและเข้าใจคำอธิบายแบบฟอร์มบัญชี ฯ ว่า ททรัพย์สินให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นด้วย แต่โดยที่ผู้ถูกร้องไม่มีทรัพย์สินที่อยู่ในนามของบุคคลอื่น จึงไม่แสดง ส่วนนางกาญจนาภา ฯ ก็ให้การในทำนองเดียวกัน แต่ให้เหตุผลว่า ที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น เนื่องจากในช่องแบบฟอร์มที่ให้กรอกรายการ ระบุเฉพาะของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น จึงกรอกเฉพาะตามแบบฟอร์มที่มีอยู่ เห็นว่าบุคคลทั้งสองอ่านและเข้าใจความหมายได้ดีก่อนยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้อง ผู้ถูกร้องก็ได้ลงนามรับรองความถูกต้องผู้ถูกร้องจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้

นอกจากนี้ ยังปรากฏว่า การสั่งซื้อ สั่งขาย การโอนหุ้น การรับเงินปันผลที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่น ล้วนเป็นไปตามคำสั่งของคู่สมรสผู้ถูกร้องทั้งสิ้น แม้แต่ในการรับเงินปันผลของหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ซึ่งบริษัทจะต้องส่งจ่ายเป็นเช็คระบุชื่อเข้าบัญชีผู้มีชื่อถือหุ้นมีการนำเช็คเงินปันผลดังกล่าวไปเข้าบัญชีเงินฝากของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว นางกาญจนาภา ฯ ได้รายงานให้คู่สมรสผู้ถูกร้องทราบ และจัดทำแฟ้มทรัพย์สินที่บุคคลอื่นถือหุ้นแทนแยกจัดเก็บไว้เป็นรายบุคคล สามารถตรวจสอบและรับทราบได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนการซื้อขายหุ้นบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งปรากฏหลักฐานว่า นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ได้ซื้อหุ้นจากนางสาวดวงตา ฯ จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น มูลค่า ๓๓๘ ล้านบาท นั้น นายบรรณพจน์ ฯ ยอมรับว่าไม่ได้เป็นผู้ซื้อ แต่คู่สมรสผู้ถูกร้องแบ่งหุ้นให้และนางกาญจนาภา ฯ ให้การว่า ได้อาศัยระบบการซื้อขายหุ้น

ในตลาดหลักทรัพย์ทำการโอน ซึ่งเสียค่าธรรมเนียมหน้าในการซื้อและการขายให้โบรกเกอร์ ร้อยละ ๐.๕ รวมเป็นร้อยละ ๑ นอกจากนั้น การนำซื้อบุคคลอื่นมาถือหุ้นในบริษัทต่าง ๆ นั้น ผู้ถูกร้องและคู่สมรส ยังเป็นเจ้าของที่แท้จริงอยู่ เพราะได้มีการทำหลักฐานการโอนกรรมสิทธิ์ในหุ้นทุกหุ้นกลับคืนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในภายหลัง

เหตุที่ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตน และ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ในบัญชี ๑ ที่ยื่นต่อผู้ร้องก็เพราะผู้ถูกร้องมีความจำเป็นต้องปกปิดเพื่อประโยชน์ในทางการค้า นอกจากนี้ ไม่แจ้งบัญชี ๑ ดังกล่าว ยังมีพฤติกรรมที่เป็นการหลีกเลี่ยง หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้อีกด้วย

ผู้ร้องพิจารณาแล้ว มีมติด้วยคะแนนเสียง ๘ ต่อ ๑ เสียง เกินสองในสามของจำนวนกรรมการ ทั้งหมดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ๑ และเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้ทราบ เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ จึงรับคำร้อง ไว้พิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้องเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปความว่า ผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ๑ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับปัจจุบัน) เพราะผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ในสมัยที่พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐ ก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้บังคับ ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ จึงเป็นการดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายใดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นรัฐมนตรี แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ต้องยื่นบัญชี ๑ บทเฉพาะกาล มาตรา ๓๑๗ บัญญัติเพียงให้คณะรัฐมนตรีที่บริหาร ราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญต่อไปเท่านั้น มิได้ บัญญัติให้บทบัญญัติ หมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ มีผลใช้บังคับทันที คงมีแต่มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. ทำหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญ แต่มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. กำหนดระเบียบอันจำเป็น แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้วให้ขอความเห็นชอบจากศาลรัฐธรรมนูญก่อน จึงจะประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เพื่อใช้บังคับต่อไปได้ แสดงว่า ก่อนมีระเบียบเช่นว่านั้น การปฏิบัติตาม

รัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการยื่นบัญชี ฯ ยังเกิดขึ้นไม่ได้ ผู้ร้องอกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ การยื่นบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้อง ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ จึงเป็นการยื่นโดยสมัครใจ มิใช่ยื่นเพราะมีหน้าที่ต้องยื่น หนังสือของเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลงวันที่ ๑๕ และ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ ถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขาธิการวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และนายกเมืองพัทยา ส่งแบบบัญชี ฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไปให้บุคคลตามที่ระบุในหนังสือ เพื่อให้ยื่นบัญชี ฯ ต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ นั้น เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจดำเนินการดังกล่าว และไม่ได้ส่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ตามที่ระบุในหนังสือของสำนักงาน ป.ป.ช. จึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่น อีกทั้งกำหนดระยะเวลาสามสิบวัน ที่กำหนดให้ยื่นตรงกับวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ก็เป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปก่อนแล้ว ผู้ถูกร้องจึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว สำหรับการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑ แม้ว่าจะยื่นภายหลังที่มีระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง ออกใช้บังคับแล้ว แต่เมื่อพิจารณาระเบียบ ฯ ข้อ ๓ ประกอบข้อ ๑๓ แล้ว ผู้ที่จะถือว่าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามระเบียบนี้ หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในวันที่ระเบียบใช้บังคับ แต่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่ระเบียบจะใช้บังคับ จึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ การยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ จึงเป็นการยื่นด้วยความสมัครใจเช่นเดียวกับครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒

ถ้าผู้ถูกร้องจะต้องยื่นบัญชี ฯ กรณีของผู้ถูกร้องไม่อยู่ในข่ายบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เพราะมาตรา ๒๕๕ เป็นบทลงโทษซึ่งกำหนดโทษไว้ ๒ ประการ คือ “การให้พ้นจากตำแหน่ง” และ “การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี” ซึ่งเป็นโทษที่กำหนดไว้ควบคู่กัน มิใช่อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เมื่อผู้ถูกร้องมิได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ทางการเมืองตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว การพ้นจากตำแหน่งอันเป็นโทษประการที่ ๑ จึงมีไม่ได้ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี ที่ให้เริ่มนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งอันเป็นโทษประการที่ ๒ จึงเกิดขึ้นไม่ได้ แสดงว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ มิได้มุ่งหมายให้ใช้กับบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนแล้ว คงใช้เฉพาะกับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ขณะถูกกล่าวหาเท่านั้น นอกจากนี้เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกาศใช้บังคับแล้ว มาตรา ๓๕ บัญญัติข้อความเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยขยายความให้ชัดเจนขึ้นด้วยว่า “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า เป็นการจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน

และหนังสือ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่...” แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์โดยชัดแจ้งว่า เป็นบทลงโทษที่ใช้เฉพาะกับผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น และเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตราอื่นของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เช่น มาตรา ๑๐๐ มาตรา ๑๐๑ และมาตรา ๑๐๓ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ถ้ากฎหมายประสงฆ์ให้รวมถึงบุคคลซึ่งพ้นจากตำแหน่งไปแล้วด้วย ก็จะใช้ถ้อยคำว่า “เคยเป็น” หรือ “ผู้ซึ่งพ้นจากการเป็น” กรณีของผู้ถูกร้องเป็นการยื่นบัญชี ฯ เพราะเหตุที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว จึงอาจต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๔ คือ ให้ผู้ร้องตรวจสอบบัญชี ฯ ที่ยื่นหลังจากพ้นจากตำแหน่ง หากพบว่า ผู้ถูกร้องร้ายรอยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นผิดปกติ ก็ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง คือ ส่งเอกสารพร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

กรณีร้ายรอยผิดปกติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๕ วรรคสอง มีอายุความสองปี ข้อกล่าวหาว่าร้ายรอยผิดปกติเป็นข้อกล่าวหาที่รุนแรงกว่าการไม่แจ้งบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ จึงน่าอนุโลมว่า กรณีไม่แจ้งบัญชี ฯ ตามมาตรา ๒๕๕ มีอายุความสองปีเช่นเดียวกัน ได้มีการสอบสวนผู้ถูกร้องหลังจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วเกินสองปี คดีจึงขาดอายุความ

คุณหญิงปรีญา ขาดคุณสมบัติกรรมการ ป.ป.ช. คุณหญิงปรีญา เข้าร่วมประชุมกรรมการ ป.ป.ช. และมติว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงไม่ชอบ

ผู้ร้องและสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นองค์กรที่จัดตั้งและใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ที่บัญญัติรับรองว่า การพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่

มีกรณีร้องเรียนหลายราย แต่ผู้ร้องรีบตรวจสอบผู้ถูกร้องอย่างเร่งด่วนผิดปกติ เมื่อตั้งอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ ผู้ร้องไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบหรือให้ชี้แจง เมื่อผู้ถูกร้องทราบเรื่องและขอไปชี้แจงประธานอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ จึงได้มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องไปชี้แจง เมื่อผู้ถูกร้องและคู่สมรสไปชี้แจงเพิ่มเติมได้ขอให้เรียกเอกสารจากบุคคลภายนอกมาประกอบการพิจารณา คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ ก็ไม่เรียกกลับส่งรายงานผลการตรวจสอบไปยังประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทันที เมื่อได้รับเรื่องแล้ว ได้รับนำเข้า

ประชุมในลำดับต้น ก่อนระเบียบวาระอื่น ทั้งที่ก่อนประชุม ประชาชนได้ชุมนุมร้องเรียนว่า มีกรรมการ ป.ป.ช. หลายคนขาดคุณสมบัติ น่าจะรอการพิจารณาไว้ก่อนเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของกรรมการ ป.ป.ช. บางคนดังกล่าวก่อนพิจารณาและลงมติ กรรมการ ป.ป.ช. บางคนใกล้ชิดกับนักการเมืองที่เป็นคู่แข่งกับพรรคไทยรักไทย และมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อน ผู้ร้องไม่ได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนลงมติ การพิจารณาและลงมติใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน ผู้ที่ถูกกล่าวหาข้อหาเดียวกันกับผู้ถูกร้อง ผู้ร้องมีมติว่าไม่แจ้งบัญชี ฯ เพราะหลงลืมไม่มีความผิด แต่กับผู้ถูกร้องกลับมีมติว่ามีความผิด ผู้ร้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เที่ยงธรรมและเลือกปฏิบัติ คำร้องที่กล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องแสดงรายการทรัพย์สินเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เป็นคำกล่าวอ้างลอยๆ ไม่แยกแยะให้เห็นว่า กรณีใดเป็นการแจ้งเท็จ และกรณีใดเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง การยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี กรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ไม่ได้ทักท้วงแต่อย่างใด การยื่นบัญชีครั้งที่ ๒ ได้มีการตรวจสอบพบว่า ยื่นไม่ครบถ้วน ผู้ถูกร้องได้ชี้แจง และยื่นเพิ่มเติม ได้มีการตรวจสอบเปรียบเทียบ ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ได้ประกาศผลการตรวจสอบในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ในการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้ตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๓

กรณีจะต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ จะต้องปรากฏว่า มีความจริงซึ่งหมายความว่า ผู้กระทำจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชี ฯ ก็เพื่อมิให้ผู้ยื่นนั้นอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยจงใจแจ้งเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เพื่อเตรียมการรองรับการที่จะกระทำทุจริต หรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่กรณีของผู้ถูกร้อง ปรากฏข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบของผู้ร้องเองว่า ทรัพย์สินทั้งปวงของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่จริงโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีอยู่ก่อนที่ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่อาจถือว่า ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อผลใด ๆ อันเกี่ยวกับการอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริต หรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย

ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานอันจะแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เมื่อผู้ถูกร้องตัดสินใจทำงานทางการเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ได้เริ่มทยอยโอนหุ้นให้คู่สมรสไปดำเนินการ และทุกครั้งที่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ถูกร้องจะนำบัญชี ฯ ปิดประกาศให้สาธารณชนทราบ และตรวจสอบได้ ทั้งๆ ที่ในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มียกกฎหมายกำหนดหรือบังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องแสดงบัญชี ฯ กรณีหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ ฯ

หรือบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น ฯ ที่ผู้ร้องอ้างว่า ทั้งผู้ถูกร้องและคู่สมรสผู้ถูกร้อง ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือ
หุ้นแทนนั้น เมื่อผู้ถูกร้องโอนหุ้นให้คู่สมรสผู้ถูกร้อง ในปี ๒๕๓๕ คู่สมรสผู้ถูกร้อง ได้นำไปโอนหุ้นลอย
ไปได้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนและหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือไว้แทนนั้น คู่สมรสผู้ถูกร้องได้ส่งขายไป และเงิน
ที่ได้จากการขายก็นำเข้าบัญชีเงินฝากของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ที่ผู้ถูกร้องแสดงไว้ในบัญชี ฯ มาโดยตลอด
บริษัท อินโฟลิ้งค์ ฯ เป็นการโอนหุ้นกันในปี ๒๕๔๒ หลังจากที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง
เกินหนึ่งปีแล้ว จึงไม่มีหน้าที่ต้องแสดง อีกทั้งผู้ร้องไม่ได้สอบถามหรือให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงการถือหุ้น
บริษัทนี้ และชี้แจงด้วยว่า ข้อเท็จจริงเรื่องการโอนหุ้นที่ผู้ร้องกล่าวอ้างนั้นไม่ถูกต้อง เพราะที่ถูกต้อง
คือ เมื่อมีการโอนหุ้นจากผู้ถูกร้องและคู่สมรส ไปยังบุคคลอื่นแล้ว ไม่ได้มีการโอนกลับมาอีก และปัจจุบัน
กรรมการบริษัท อินโฟลิ้งค์ ฯ ได้ขอแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว
หุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ ผู้ถูกร้องไม่ได้ปิดบังการซื้อหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ โดยทราบความ
เป็นมาว่า คู่สมรสผู้ถูกร้องมอบให้นายสุรเชียร จักรธรานนท์ กรรมการผู้อำนวยการ กลุ่มบริษัท เอสซี
แอสเสท ของคู่สมรสผู้ถูกร้องไปเจรจากับผู้บริหารของบริษัท อัลไพน์ เรยลเอสเตท จำกัด ซึ่งเป็น
ผู้ถือหุ้นของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ และทำบันทึกตกลงจะซื้อขายหุ้นพร้อมทรัพย์สินกันระหว่าง
บริษัท อัลไพน์ เรยลเอสเตท ฯ กับบริษัท เอสซี แอสเสท ฯ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๑ ต่อมา
พบว่า บริษัท อัลไพน์ เรยลเอสเตท ฯ มีภาระหนี้สินค้างชำระสถาบันการเงินหลายแห่ง โดยบริษัท
อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ เป็นผู้ค้ำประกันหนี้ และสถาบันการเงินเหล่านั้นส่วนใหญ่ถูกสั่งปิดกิจการ และอยู่
ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ซึ่ง ปรส.
กำลังดำเนินการแยกหนี้ออกไปบริหารหรือประมูลขาย นายสุรเชียร ฯ เห็นว่า ถ้าให้บริษัท เอสซี
แอสเสท ฯ ซื้อหุ้นหรือกิจการของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ โดยตรง จะทำให้การเจรจาประนีประนอม
หนี้ค้างชำระกับเจ้าหนี้สถาบันการเงินทำได้ยาก จึงแนะนำให้คู่สมรสผู้ถูกร้องซื้อไว้แทนบริษัท โดยให้
บุคคลอื่นถือหุ้นแทนซึ่งผู้ถูกร้องเพิ่งทราบข้อเท็จจริง เมื่อถูกตรวจสอบบัญชี ฯ เหตุที่ไม่ปรากฏรายการ
แสดงการถือหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ฯ ในการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ เพราะผู้ที่รวบรวมทรัพย์สิน
ของคู่สมรสผู้ถูกร้องเข้าใจว่า หุ้นบริษัทที่ผู้อื่นถือแทนไม่ต้องแสดงไว้ในบัญชี ฯ ส่วนที่เคยให้สัมภาษณ์
กับนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ซื้อหุ้นบริษัทดังกล่าวจากนายเสนาะ เทียนทอง นั้น ผู้ถูกร้อง
หมายถึงบริษัท เอสซี แอสเสท ฯ ที่คู่สมรสผู้ถูกร้องและพี่ชายเป็นเจ้าของ เป็นผู้ซื้อ และการ
ให้สัมภาษณ์ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องเจตนาบริสุทธิ์ไม่ได้ตั้งใจยื่นบัญชี ฯ ซึ่งเป็นเท็จหรือปกปิด
หุ้นบริษัทอื่น ๆ นั้น เมื่อผู้ถูกร้องประกาศต่อสาธารณะว่า จะวางมือจากการดำเนินธุรกิจมาทำงานการเมือง
ได้โอนหุ้นที่ถืออยู่ในบริษัทต่าง ๆ ในลักษณะโอนลอยในเอกสารให้คู่สมรส แต่คู่สมรสจะนำเอกสารโอนหุ้น

ไปใส่ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนเมื่อใดบ้าง ผู้ถูกร้องไม่ทราบ เพราะเป็นการถือหุ้นแทนคู่สมรสผู้ถูกร้อง ไม่ใช่แทนผู้ถูกร้อง

ที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องกับคู่สมรส เป็นสามีภรรยากันโดยร่วมดำเนินธุรกิจกันมาตั้งแต่ต้นเป็นเวลานาน ผู้ถูกร้องน่าจะทราบและล่วงรู้ถึงการจัดการทรัพย์สินนั้น การเป็นสามีภรรยากันได้หมายความว่า จะต้องล่วงรู้กิจการของกันและกันเสมอไป และการให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทน เป็นเรื่องของการดำเนินธุรกิจ ไม่ได้ทำผิดกฎหมาย ไม่ใช่การปิดบังซ่อนเร้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบทางการเมืองแต่อย่างใด การสั่งซื้อส่งขายและการโอนหุ้นที่ผู้อื่นถือแทน กับการรับเงินปันผลนั้นตามคำร้องของผู้ร้อง ซึ่งอ้างว่า การดำเนินการดังกล่าวล้วนเป็นไปตามคำสั่งของคู่สมรสผู้ถูกร้อง รวมทั้งการนำเช็คเงินปันผลเข้าบัญชีคู่สมรสด้วย ก็เท่ากับผู้ร้องเองก็รับว่า หุ้นที่มีชื่อผู้อื่นถือแทนนั้น เป็นการถือแทนคู่สมรสไม่ใช่ถือแทนผู้ถูกร้อง และเมื่อเป็นหุ้นของคู่สมรสให้ผู้อื่นถือแทน การสั่งซื้อ ส่งขาย การโอนหุ้น และการรับเงินปันผล ก็ต้องเป็นไปตามคำสั่งของคู่สมรสซึ่งเป็นเรื่องปกติ

ส่วนกรณีที่ผู้ร้องอ้างว่า การซื้อขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น มูลค่า ๗๓๘ ล้านบาท ระหว่างนางสาวดวงดา ๙ กับนายบรรณพจน์ ๙ ความจริงเป็นกรณีคู่สมรสผู้ถูกร้องแบ่งหุ้นให้นายบรรณพจน์ ๙ ไม่ใช่เป็นการซื้อขาย นั้น ณ วันที่มีการโอนหุ้นดังกล่าว ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว และคู่สมรสซึ่งเป็นเจ้าของหุ้นดังกล่าวโดยมี นางสาวดวงดา ๙ ถือไว้แทน ย่อมมีสิทธิแบ่งโอนหุ้นให้นายบรรณพจน์ ๙ ใดๆ ได้ ซึ่งได้โอนเป็นการซื้อขายผ่านตลาดหลักทรัพย์ ๙ และนายบรรณพจน์ ๙ ก็ได้รายงานการได้มาของหุ้นนั้นต่อสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ตามกฎหมายทันที

ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินธุรกิจโดยผิดกฎหมายหรือปิดบังอำพราง เนื่องจากการดำเนินธุรกิจสามารถทำได้ตามวิธีการต่างๆ ตามความรู้ความสามารถของผู้ประกอบธุรกิจแต่ละคนโดยที่การดำเนินการนั้นไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ถูกร้องก็ดำเนินการเช่นนั้น และนอกจากนี้ บริษัทที่คู่สมรสใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทน บางบริษัทก็มีผลประกอบการขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น การที่คู่สมรสใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนจึงมิใช่เพื่อแสวงหากำไรสูงสุด หรือเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการค้าตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

รายการทรัพย์สินที่ต้องแสดงยังมีความสับสน การที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้อื่นถือแทนซึ่งเดิมผู้ร้องไม่ได้กำหนดให้แสดง จึงไม่เป็นความผิด ผู้ถูกร้องไม่เคยอ้างว่าไม่รู้จักกฎหมาย อ้างแต่เพียงว่า ผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสเข้าใบทบทวนบัญชีรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจน เป็นเรื่องความเข้าใจกฎหมายและการตีความกฎหมาย

รัฐธรรมนูญไม่มีคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สิน” ที่ต้องแสดงในบัญชี ฯ ไว้ คำอธิบายว่า “ทรัพย์สิน” จึงเริ่มมีตั้งแต่เป็นคำอธิบายที่เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. ส่งไปพร้อมกับแบบแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ฉบับลงวันที่ ๑๕ และ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ ต่อมาคำอธิบายเพิ่มเติมโดยระบุว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลใช้บังคับวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑ ซึ่งแต่ละแบบ และคำอธิบายคำว่า “ทรัพย์สิน” ในการกรอกแบบแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เป็นบทลงโทษทางการเมืองสำหรับผู้ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการยื่นบัญชี ฯ ดังนั้น ผู้ที่กระทำการอันเป็นความผิดมาตรา ๒๕๕ จึงต้องเป็นกรณีที่ผู้นั้นมีความตั้งใจกระทำการอันเป็นความผิดนั้น เพื่อเตรียมการล่วงหน้าที่จะใช้เป็นข้ออ้างในภายหลังเมื่อมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นโดยมิชอบจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่กรณีของผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการหุ้นของกลุ่มสมรส ผู้ถูกร้องที่ซื้อชื่อผู้อื่นถือแทน เพราะผู้ถูกร้องไม่ทราบมาก่อน พอทราบเรื่องได้ขอแสดงรายการเพิ่มเติมไว้ในคำชี้แจงที่ผู้ถูกร้องยื่นต่อประธานอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ รวม ๓ ครั้ง เมื่อวันที่ ๑๔, ๒๔ และ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และการที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการหุ้นที่กลุ่มสมรสใช้ชื่อผู้อื่นถือแทน เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่ทราบนั้น ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ถูกร้องเพราะเป็นหุ้นที่กลุ่มสมรสมีอยู่เดิม และได้มาจากการประกอบธุรกิจตามปกติ

ผู้ร้องเคยตรวจสอบบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้องแล้วแต่ไม่เคยทักท้วงว่า ไม่ถูกต้องโดยบัญชี ฯ ที่ยื่นครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ที่ไม่ได้แสดงรายการหุ้นที่ผู้อื่นถือแทนกลุ่มสมรสผู้ถูกร้อง ผู้ร้องตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินแล้ว ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเพิ่มเติมเฉพาะเงินฝากในธนาคาร และยานพาหนะไม่ได้ให้ชี้แจงหรือสอบถามเรื่องการให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทน ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือชี้แจงเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ แล้ว และหลังจากนั้นเก้าวัน ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ โดยนำข้อมูลของการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๒ และที่ชี้แจงเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ เป็นหลัก แล้วปรับปรุงแก้ไขจำนวนทรัพย์สินให้เป็นปัจจุบันเท่านั้น

ผู้ถูกร้องไม่สนใจไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้อื่นถือแทนกลุ่มสมรสผู้ถูกร้องเนื่องจาก นางกาญจนาภา ฯ เข้าใจว่า ถ้าหลักฐานการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือหุ้น ไม่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้อง กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ปรากฏเป็นชื่อบุคคลอื่น ก็ไม่ต้องแสดงรายการ เพราะจะขัดกับเอกสาร

ที่ระบุชื่อบุคคลอื่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ และในแบบบัญชีที่ยื่นครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ ไม่ได้อธิบายคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้รวมถึงที่ผู้อื่นถือสิทธิแทนด้วย นางกาญจนาภา ฯ จึงไม่ได้รวบรวมทรัพย์สินของกลุ่มสมรสส่วนนี้ให้นางกมลวัน ฯ ผู้กรอกรายการในบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้อง แสดงให้เห็นว่า นางกาญจนาภา ฯ และนางกมลวัน ฯ เข้าใจผิดว่า ไม่ต้องกรอก/แสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้อื่นถือไว้แทน

นางกมลวัน ฯ ทำบัญชี ฯ ในส่วนของผู้ถูกร้องถูกต้องแล้ว เพราะผู้ถูกร้องไม่มีทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือไว้แทน สำหรับในส่วนของกลุ่มสมรสนั้น เมื่อนางกาญจนาภา ฯ ไม่ได้แจ้ง นางกมลวัน ฯ จึงไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ แสดงว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ตั้งใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ผู้ร้องตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงในบัญชี ฯ ที่ยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ แล้ว เห็นว่า ถูกต้องแล้วลงประกาศราชกิจจานุเบกษา จึงถือว่าบัญชี ฯ ทั้งสองครั้งดังกล่าวเป็นอันยุติ

สำหรับบัญชีที่ยื่นครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑ ที่อ้างว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ที่บุคคลอื่นถือไว้แทน มีจำนวน ๖๔๖,๕๘๔,๓๘๔ บาท นั้น ไม่ได้ระบุว่า เป็นทรัพย์สินอะไรบ้าง และใครถือแทน และเมื่อเทียบกับจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกร้องที่แสดงไว้ คือ ๒๔,๘๕๔,๕๘๐,๐๐๐ บาท เห็นว่า ส่วนที่ผู้ร้องอ้างว่า ไม่ได้แสดงทรัพย์สินที่ให้ผู้อื่นถือไว้แทน มีจำนวนเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ ๒.๕ ของทรัพย์สินที่แสดงไว้

ผู้ร้องไม่มีอำนาจกล่าวหาว่า ผู้ถูกร้องกระทำผิดกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และ/หรือหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ ทั้งนี้ เพราะเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ คือ การป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือเพื่อมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย มิได้มีเจตนารมณ์ให้ผู้ร้องทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ก.ล.ต. หรือเป็นเจ้าพนักงานประเมินภาษี การที่ผู้ร้องอาศัยอำนาจที่ตนไม่มีอยู่ตามกฎหมายมาพิจารณาและลงมติโดยฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญให้เป็นโทษแก่ผู้ถูกร้อง มติจึงไม่ชอบ และเป็นารุกล้ำสิทธิพื้นฐานส่วนบุคคลผู้ถูกร้องซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ กำหนดให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น และจะกระทบถึงสาระสำคัญของสิทธิไม่ได้

ผู้ถูกร้องและคู่สมรสไม่ได้กระทำผิดต่อกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องและคู่สมรสมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่า ดำเนินการโดยไม่สุจริตในการถือหุ้นบริษัท และไม่ได้รายงาน การได้มาซึ่งหุ้นต่อคณะกรรมการ ก.ล.ต. เป็นการกล่าวอ้างลอยๆ ไม่มีกฎหมายสนับสนุน หรือข้อเท็จจริง ประกอบ

ผู้ถูกร้องและคู่สมรสไม่ได้หลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ การที่ผู้ร้องอ้างเหตุที่นายบรรณพจน์ ฯ ได้รับหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ ฯ จากคู่สมรสผู้ถูกร้องโดยเสน่หา โดยนายบรรณพจน์ ฯ ไม่ได้นำ ราคาหุ้นดังกล่าวรวมเป็นเงินได้ เพื่อเสียภาษีเงินได้นั้น ผู้ถูกร้องเห็นว่า การเสียภาษีเงินได้หรือไม่ เป็นหน้าที่ ตามกฎหมายของนายบรรณพจน์ ฯ ไม่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสต้องแสดงในบัญชี ฯ ส่วนการ ซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ถ้าบุคคลธรรมดาเป็นผู้ซื้อหรือขายย่อมได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา และยังไม่ปรากฏว่า เจ้าพนักงานประเมินได้ตรวจสอบหรือประเมินให้มีการเสียภาษีเงินได้ จากการโอนหุ้นกรณีข้างต้น

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องให้ผู้ร้องทราบ

นายโอภาส อรุณินท์ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ชี้แจงว่า การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ร้องได้ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่เหมือนกันทุกราย ตามลำดับ ความสำคัญของแต่ละเรื่อง ส่วนปัญหาเรื่องคุณสมบัติกรรมการ ป.ป.ช. เป็นอำนาจหน้าที่ของ ศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย และไม่มี อำนาจห้ามกรรมการ ป.ป.ช. คนหนึ่งคนใดเข้าร่วมประชุม ประธานกรรมการ ป.ป.ช. และผู้ร้องปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความเป็นกลาง บริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

คุณหญิงปรีญา ฯ ที่ผู้ถูกร้องอ้างว่ายังมีตำแหน่งเป็นกรรมการ บริษัท อมรเกษม จำกัด บริษัท วงศ์อมร จำกัด และกรรมการและผู้ทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด จึงขาดคุณสมบัติจากการ เป็นกรรมการ ป.ป.ช. นั้น คุณหญิงปรีญา ฯ ชี้แจงว่า เมื่อได้รับเลือกจากวุฒิสภาให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้ยื่นหนังสือออกจากการเป็นกรรมการของทั้งสามบริษัท ต่อกรรมการผู้มีอำนาจในวันเดียวกัน นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครรับจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมรายการทะเบียนถอนชื่อออกจากการ เป็นกรรมการบริษัท อมรเกษม ฯ และบริษัท เกษมวนารมย์ และออกหนังสือรับรองให้เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๒ ซึ่งอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมวุฒิสภา ที่ลงชื่อ ในฐานะผู้ทำบัญชีในรูปแบบนำส่งงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน และในฐานะกรรมการบริษัทในงบดุล และบัญชีกำไรขาดทุน ของบริษัท เกษมวนารมย์ ฯ ในปี ๒๕๕๒ นั้น เป็นการรับรองงบดุล และบัญชี กำไรขาดทุนในรอบปีตามแบบซึ่งได้ลงลายมือชื่อมาหลายปีแล้ว ผู้ทำบัญชีบริษัทนำงบดุลปี ๒๕๕๒

ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ มาให้ลงลายมือชื่อเช่นเดิมเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวกัน เพราะเป็นกรรมการบริษัทระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๒ อยู่ในบังคับปี ๒๕๕๒ ซึ่งสามารถรับรองบุคคลได้ สำหรับบริษัท วงศ์อมร ฯ นั้น คุณหญิงวนิดา พูนศิริวงศ์ ได้รับหนังสือลาออกจากกรรมการบริษัทแล้ว แต่ไม่ได้จดทะเบียนแก้ไขทางทะเบียนในทันทีเพราะหลงลืม ต่อมาได้จดทะเบียนแก้ไขแล้ว ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔ ในส่วนของบริษัท เกษมวารมย์ ฯ นั้น คุณหญิงวนิดา ฯ เป็นผู้ถือหุ้นและเป็นกรรมการบริษัทผู้หนึ่ง ยืนยันว่า คุณหญิงปรีญา ฯ ไม่เคยเป็นลูกจ้างของบริษัท ฯ ไม่เคยได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนใด ๆ การที่คุณหญิงปรีญา ฯ ลงลายมือชื่อในแบบนำส่งบังคับปี และในบังคับปี ๒๕๕๒ ในฐานะผู้ทำบัญชีและกรรมการบริษัท นั้น เป็นการลงลายมือชื่อเช่นที่ผู้ทำบัญชีนำมาให้ลงลายมือชื่อตามที่เคยปฏิบัติมาในปีก่อนๆ โดยเข้าใจว่า สามารถลงลายมือชื่อได้ เพราะเป็นกรรมการบริษัทอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง คือ ระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายน ๒๕๕๒

คุณหญิงปรีญา ฯ ได้รับการสรรหา ได้รับเลือกจากวุฒิสภา และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ โดยชอบ จึงเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครบองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง หากต่อมา กรรมการ ป.ป.ช. คนหนึ่งคนใดต้องพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ วรรคสาม เพราะกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๐ วรรคสอง ก็บัญญัติให้กรรมการ ป.ป.ช. ที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ ตราบใดที่ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดยังไม่ได้วินิจฉัยว่า กรรมการ ป.ป.ช. ผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘ ผู้นั้นก็ยังคงเป็นกรรมการ ป.ป.ช. อยู่ต่อไป จนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมายเนื่องจากเหตุอื่น

กรณีพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘ นั้น ตามหลักกฎหมายมหาชน ถือว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ผ่านกระบวนการแต่งตั้งโดยชอบ ปฏิบัติภารกิจตามที่กฎหมายกำหนด แม้ต่อมาจะปรากฏว่า มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน หรือมีลักษณะต้องห้าม การปฏิบัติหน้าที่มาก่อนหน้ามีการชี้ขาดถึงที่สุดขององค์กรที่กฎหมายกำหนด ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ นำหลักการดังกล่าวมาใช้กับการพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และองค์กรตรวจสอบ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งด้วย

ผู้ร้องเป็นองค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย มีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ในฐานะองค์กรควบคุมตรวจสอบในภาคมหาชน ซึ่งต้องอยู่ภายใต้หลักการไม่มีส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่ และหลักความต่อเนื่องสม่ำเสมอของบริการสาธารณะ อันเป็นหลักการพื้นฐานทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และขององค์กร

ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคมหานทุกองค์กร ดังนั้น หากศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า กรรมการ ป.ป.ช. คนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่ง คำวินิจฉัยดังกล่าวย่อมจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ร้องที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นมาแล้วก่อนการวินิจฉัยดังกล่าว

นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต้องทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการระดับนโยบาย เกือบทุกคณะ รวมแล้ว ๓ ช่วงรัฐบาล ซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี จึงใกล้ชิดกับนักการเมืองที่อยู่ในคณะรัฐมนตรีทุกพรรค ไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันกับผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณา ผู้ร้องมอบอำนาจให้นายกล้าณรงค์ จันทิก เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. แลงและชักค้ำนพยานผู้ร้อง ผู้ร้องนำสืบพยานบุคคลสำหรับพยานบุคคลที่ไม่มาศาล ได้ส่งคำให้การเป็นหนังสือต่อศาล

นายกล้าณรงค์ ฯ แลงว่า ผู้ร้องเข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม แม้จะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ต้องยื่นบัญชี ฯ แต่ผู้ร้องเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ผู้ร้องจึงต้องยื่นบัญชี ฯ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ โดยสำนักงาน ป.ป.ป. ทำหน้าที่ สำนักงาน ป.ป.ช. จัดส่งแบบแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ พร้อมทั้งคำอธิบายการกรอกแบบรายการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย เพราะรัฐธรรมนูญไม่กำหนดแบบดังกล่าวไว้ แต่แบบที่จัดส่งนั้น จะมีข้อความตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แบบดังกล่าวมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมคำอธิบายการกรอกแบบอีกสองครั้ง โดยระบุว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑ ซึ่งผู้ร้องใช้ในการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ และโดยแบบท้ายประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑ เป็นแบบที่ผู้ร้องใช้ในการยื่นบัญชี ฯ ครั้งที่ ๓ การปรับปรุงและเพิ่มเติมแบบและคำอธิบายดังกล่าวนี้ ไม่มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญเป็นเพียงการอธิบายความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การตรวจสอบ ๑ กรณีของผู้ถูกร้องเป็นการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๑๒) เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินตามหมวด ๓ ไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกร้องมาชี้แจงต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ๑ เพราะการตรวจสอบทรัพย์สินอาจจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ถูกตรวจสอบเลยก็ได้ ถ้าดำเนินการแล้วพบว่า มีข้อความเป็นเท็จ จึงจะแจ้งให้ผู้ถูกตรวจสอบมาชี้แจง มิใช่กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการไต่สวนการทุจริตและร่ำรวยผิดปกติ ที่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและชี้แจง และมีใช้การตรวจสอบตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นเพียงเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาหาเหตุจูงใจในการปกปิดไม่แสดงรายการทรัพย์สิน ๑ เท่านั้น และในการพิจารณาคดีของผู้ถูกร้อง คณะกรรมการตรวจสอบ ๑ ถือคำรับของผู้ถูกร้องเป็นที่ยุติถือว่าข้อเท็จจริงรับกันแล้วพิจารณาเฉพาะข้อกฎหมายว่าข้ออ้างของผู้ถูกร้องรับฟังได้หรือไม่ การตรวจสอบจึงทำได้รวดเร็ว การที่ไม่แยกกรณีแจ้งเท็จ กับกรณีปกปิดออกจากกัน เพราะเป็นกรณีที่มีความเกี่ยวพันกันได้ คือ ถ้าผู้ร้องตรวจพบว่าเป็นการยื่นบัญชี ๑ ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง อาจเป็นการยื่นเท็จ หรืออาจเป็นการปกปิด หรืออาจเป็นทั้งแจ้งเท็จและปกปิดก็ได้ การตรวจสอบการโอนหุ้นของบริษัทต่างๆ นั้น ไม่มีการเรียกผู้บริหารบริษัททุกบริษัทมาสอบถาม จะเรียกมาสอบถามเฉพาะกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบ ๑ ดำเนินการตรวจสอบแล้ว ได้ข้อเท็จจริงไม่ตรงกับบัญชี ๑ ที่ยื่น กรณีบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ๑ จำกัด นั้น คณะกรรมการตรวจสอบ ๑ พิจารณาจากคำให้การของคุณสมรสผู้ถูกร้องที่ให้ไว้กับคณะกรรมการตรวจสอบ ๑ พอสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องจ่ายเงินค่าซื้อสนามกอล์ฟของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ๑ เป็นเงิน ๕๐๐ ล้านบาท คณะกรรมการตรวจสอบ ๑ พิจารณาว่า การซื้อหุ้นบริษัทนี้ ดำเนินการเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๑ ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ๑ เดือนธันวาคม ๒๕๔๑ ให้สัมภาษณ์นายเจิมศักดิ์ ๑ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๔๒ แสดงว่า ผู้ถูกร้องรู้อยู่ตลอดเวลาว่า หุ้นบริษัทนี้จะต้องแสดงไว้ในบัญชี ๑ ที่ยื่น

เกี่ยวกับการโอนลอยหุ้น ตามความเข้าใจของผู้ร้อง คือ การที่เจ้าของหุ้นลงลายมือชื่อสลักหลังหุ้นไว้สำหรับโอนให้บุคคลอื่น อาจมีได้ ๓ กรณี คือ

๑. เป็นกรณีที่ขายหุ้นให้ผู้ซื้อซึ่งชำระเงินแล้ว ผู้ขายก็สลักหลังใบหุ้นเพื่อให้ผู้ซื้อไปโอนหุ้นเป็นชื่อของผู้ซื้อเอง

๒. อาจเป็นกรณีที่เจ้าของหุ้นจะไม่อยู่เป็นเวลานาน แล้วได้โอนลอยให้บุคคลอื่นเพื่อขายหุ้นให้ในระหว่างที่ตนไม่อยู่

๓. เป็นการโอนหุ้นให้บุคคลอื่นถือหุ้นไว้แทน ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าต้องให้บุคคลเหล่านั้นลงลายมือชื่อโอนลอยกลับมา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการไต่ถามในภายหลังได้ กรณีนี้ แม้ผู้ถือหุ้นแทนตายแล้ว ก็ยังมีการโอนกันได้

การตรวจสอบบัญชีธนาคารของกลุ่มสมรสผู้ถูกร้อง ผู้ร้องไม่ตรวจสอบทางเข้าออกของเงินในบัญชี แต่จะตรวจสอบว่า ณ วันที่ยื่น มีทรัพย์สินตรงหรือไม่ ประเด็นไม่ได้อยู่ที่ว่า เมื่อมีการขายหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือไว้แทน แล้วเอาเงินมาเข้าบัญชีกลุ่มสมรสผู้ถูกร้องเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ แต่อยู่ที่ว่า ทำไม่จึงไม่แสดงหุ้นของตัวเองให้ชัดเจน แต่กลับเอาไปฝากไว้ในชื่อของบุคคลอื่น

ผู้ร้องยื่นเอกสาร คือ หนังสือ Who's Who ฉบับที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลว่า หนังสือนี้ระบุชื่อนายชัยรัตน์ ฯ นางสาวดวงตา ฯ และนางสาวบุญชู ฯ เป็น ๑ ใน ๒๐๐ อันดับของเศรษฐีไทยในตลาดหุ้นไทย เพื่อให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบว่าบุคคลในบ้านของตนเองถือหุ้นไว้แทนกลุ่มสมรส

ผู้ถูกร้องนำสืบว่า ประมาณปี ๒๕๓๕ ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้ามาทำงานการเมือง ผู้ถูกร้องทยอยโอนหุ้นที่ถืออยู่ในบริษัทต่าง ๆ ให้กลุ่มสมรส โดยวิธีการโอนลอย ซึ่งสามารถทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายให้อิสระแก่ผู้รับโอนลอยที่จะระบุชื่อของผู้รับโอนในภายหลังตามที่ผู้รับโอนหุ้นจากการโอนลอยเห็นสมควรและส่งมอบใบหุ้นให้ไป ตราบใดยังไม่มีการลงลายมือชื่อผู้รับโอนและนำไปเปลี่ยนชื่อผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนหุ้น ก็ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องอยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ต่อมาเมื่อผู้รับโอนคนใดประสงค์จะจัดแจ้งในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น จึงจะปรากฏหลักฐานว่า ผู้รับโอนดังกล่าวเป็นผู้รับโอนจากผู้ถูกร้อง ฉะนั้นตามหลักฐานทางทะเบียนจึงดูเหมือนว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้โอนให้ผู้รับโอนคนสุดท้าย ซึ่งความจริงโอนหุ้นได้สิทธิในความเป็นเจ้าของหุ้นที่โอนลอยไปแล้วให้เป็นสิทธิเสร็จเด็ดขาดให้แก่กลุ่มสมรส ส่วนกลุ่มสมรสจะไปดำเนินการอย่างไรไม่ได้สนใจสอบถามถึง การดำเนินการเกี่ยวกับหุ้นที่ไม่มีรายการหุ้นของกลุ่มสมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนในบัญชี ฯ ไม่ได้เกิดจากการจงใจของผู้ถูกร้องหรือกลุ่มสมรส เป็นความบกพร่องและเข้าใจผิดของนางกมลวัน เลขานุการส่วนตัวของผู้ถูกร้อง และนางกาญจนาภา เลขานุการส่วนตัวของกลุ่มสมรส โดยเฉพาะนางกาญจนาภาที่เข้าใจความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” คลาดเคลื่อน

การจงใจปกปิดข้อเท็จจริงนั้น ผู้จงใจจะต้องรู้ถึงข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่ตนจะปกปิด แต่กรณีของผู้ถูกร้องนั้น ทรัพย์สินที่ถูกกล่าวหาว่าจงใจปกปิด เป็นของกลุ่มสมรส และผู้ถูกร้องไม่ทราบ และไม่มีเหตุอันควรทราบว่า กลุ่มสมรสมีทรัพย์สินใดบ้าง จึงไม่เป็นการจงใจปกปิดข้อเท็จจริง

ผู้ถูกร้องมีความเห็นโดยสุจริตใจว่า การจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กับมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ คือ เป็นการปกปิดเพื่อนำไปใช้เป็นช่องทางในการอาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการที่จะแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ หรือเพื่อกลบเกลื่อนหรือเพื่อเตรียมการไว้ใช้ชี้แจงเหตุผลถึงความร้ายผิดปกติหรือการทุจริตที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง ส่วนกรณีของผู้ถูกร้องนี้ ทรัพย์สินที่เป็นปัญหา ก็เป็นทรัพย์สินของผู้ถูกร้องและคู่สมรสที่มีอยู่ก่อนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้บางรายการจะได้มาภายหลังที่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็ได้มาในช่วงที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว และเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจโดยสุจริตทั้งสิ้น จึงไม่มีเหตุที่จะต้องปกปิดหรือซ่อนเร้น และเมื่อทราบว่า มีทรัพย์สินบางรายการของคู่สมรสที่ไม่ได้แจ้งไว้ ก็รีบขออนุญาตส่งเพิ่มเติมก่อนที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบฯ จะตรวจสอบเสร็จ และแจ้งรวมถึงทรัพย์สินที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบฯ มิได้ให้ชี้แจงด้วย แต่ผู้ร้องไม่นำคำขอของผู้ถูกร้องไปพิจารณา กลับรีบสรุปว่า ผู้ถูกร้องจงใจ隱匿บัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนลงมติ

ส่วนกรณีหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟฯ ที่ผู้ถูกร้องเคยให้สัมภาษณ์นายเจิมศักดิ์ฯ ว่า ซื้อจากนายเสนาฯฯ นั้น การติดต่อซื้อขายสนามกอล์ฟอัลไพน์ ตอนแรกได้ตกลงจะซื้อจะขายระหว่างบริษัท เอสซี เอสเสทฯฯ ซึ่งคุณหญิงพจมาน ผู้ถือหุ้นใหญ่ร่วมกับนายบรรณพจน์ กับบริษัท อัลไพน์ เรียดเอสเตทฯฯ เป็นผู้ซื้อ แต่ต่อมาเนื่องจากบริษัท อัลไพน์ เรียดเอสเตทฯฯ มีปัญหาเรื่องหนี้สินกับสถาบันการเงินหลายแห่ง และอยู่ในกำกับดูแลของ ปรส. เพื่อไม่ให้มีปัญหาและเพื่อความรวดเร็ว คุณหญิงพจมานจึงเป็นผู้ซื้อแล้วให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทน ผู้ถูกร้องไม่ทราบความเปลี่ยนแปลง และการซื้อขายสนามกอล์ฟรายนี้ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันครบหนึ่งปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งเพียงสองเดือนเศษมิได้มีเจตนาจะแอบแฝง หรือมีความประสงค์จะปกปิดแต่อย่างใด และเป็นการซื้อหลังจากที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วเกือบหนึ่งปี

กรณีบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ฯ บริษัท เทเลอินโฟมีเดียฯ และบริษัท เพจเจอร์ เซลล์ฯฯ คุณหญิงพจมานนำหุ้นที่ผู้ถูกร้องโอนลอยให้คุณหญิงพจมานใส่ชื่อบุคคลดังกล่าว ซึ่งผู้ถูกร้องไม่ได้รับรู้ เพราะเป็นการนำหุ้นเหล่านั้นไปขายในตลาดหลักทรัพย์ฯฯ บ้าง โอนโดยใช้ชื่อบุคคลอื่นถือไว้แทนบ้าง คุณหญิงพจมานทำไปตามสิทธิในฐานะเจ้าของหุ้น ทั้งผู้ถูกร้องและคุณหญิงพจมานหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฯฯ กรณีโอนหุ้นให้นายบรรณพจน์นั้น ก็ได้ทำตามหลักเกณฑ์ตลาดหลักทรัพย์ฯฯ ไม่ต้องเสียภาษี ไม่ได้เป็นพฤติการณ์ที่หลีกเลี่ยงภาษี หากจะต้องเสียภาษีในฐานะผู้มีเงินได้ก็เป็นเรื่องของนายบรรณพจน์

เกี่ยวกับการซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ นายวิโรจน์ นวลแข นายกสมาคมบริหารหลักทรัพย์ ยืนยันว่า ความเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท และมีการซื้อขายหุ้นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ไม่อาจสรุปได้ว่า เป็นการใช้ข้อมูลภายใน โดยทั่วไปไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานประจำวัน ถ้าจะเข้าข่ายการใช้ข้อมูลภายในจะต้องมีข้อเท็จจริงว่า ผู้ถือหุ้นนั้นๆ ได้รับข้อมูลภายใน และนำไปใช้ในการซื้อหุ้น สำหรับนายสุวิทย์ มาไพศาลสิน กรรมการผู้จัดการบริษัทหลักทรัพย์ เมอร์ริลลินซ์ ภัทร จำกัด ผู้ดูแลบัญชี ของนายชัยรัตน์ ฯ นางสาวดวงตา และนางสาวบุญชู ตลอดจนการซื้อขายหลักทรัพย์ (หุ้น) ของบัญชีทั้งสามราย นายสุวิทย์ได้ติดต่อผ่านนางกาญจนาภา ตลอดระยะเวลาการติดต่อและซื้อขายหลักทรัพย์ไม่เคยได้รับคำสั่งในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการใช้บัญชีทั้งสามราย สร้างราคา หรือให้ราคา หลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยเฉพาะอีกทั้งการซื้อขายก็ไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการใช้ข้อมูลภายใน เพื่อประโยชน์ในการซื้อขายแต่อย่างใด

ผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

ผู้ร้องแถลงว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ คำว่า “จงใจ” หมายความว่า ผู้นั้นรู้หรือไม่ว่าตนเองหรือคู่สมรสมีทรัพย์สินหรือหนี้สินที่ยังไม่ได้แจ้งต่อผู้ร้อง ถ้ารู้และไม่แจ้งก็ถือว่า จงใจ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความประสงค์ต่อผล เห็นผล หรือเหตุผลอื่น และกรณีตามมาตรา ๒๕๕ นี้ไม่เกี่ยวกับการได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริต หรือไม่ การยื่นและการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินไม่ใช่การตรวจสอบที่มาของทรัพย์สินว่า สุจริตหรือไม่ แต่เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติให้บุคคลที่ตัดสินใจจะเข้ามาสู่ตำแหน่งต่างๆ ไม่เฉพาะนักการเมือง แต่รวมถึงข้าราชการระดับสูง ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ที่จะต้องถูกตรวจสอบความโปร่งใสโดยยื่นบัญชี ฯ ที่มีอยู่จริงของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะให้ผู้ร้องตรวจสอบตามระยะเวลาต่างๆ หากผู้ยื่นบัญชี ฯ ปกปิดข้อเท็จจริงไม่ยอมแจ้งทั้งหมดหรือบางส่วน การตรวจสอบความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินซึ่งเป็นขบวนการตรวจสอบตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ก็ไม่อาจดำเนินการได้ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดโทษของการไม่ยื่นบัญชี ฯ ยื่นบัญชี ฯ เท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงไว้ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

การที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ รวม ๓ ครั้ง ผู้ร้องตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของบัญชี ฯ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบไปประกาศราชกิจจานุเบกษาแล้ว นั้น เป็นการตรวจสอบเฉพาะรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในชื่อของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และเป็นดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๔ ผู้ร้องไม่ได้รับรองว่า รายการดังกล่าวของผู้ถูกร้องถูกต้องและมีอยู่จริง นอกจากนี้ ไม่มีกฎหมายที่ห้ามมิให้ทำการตรวจสอบอีก ถ้าประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ประเด็นที่ว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ผู้ถูกร้องอยู่ในบังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่ คุณหญิงปรีญา ฯ ขาดคุณสมบัติหรือไม่ ปัญหาที่เกี่ยวกับระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังใช้บังคับอยู่หรือไม่ ระเบียบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ ใช้บังคับได้หรือไม่ อย่างไร ผู้ร้องให้โอกาสตามสมควรแก่ผู้ถูกร้องในการชี้แจงหรือไม่ การโอนลอยเป็นการอำพรางเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นรู้ว่าหุ้นเป็นของผู้ถูกร้อง อันเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้ถูกร้องหรือไม่ และความหมายของคำว่า ทรัพย์สินในแบบที่ต้องยื่นบัญชี ฯ มีความหมายชัดเจนพอจะเข้าใจได้แล้วหรือไม่ ผู้ร้องได้แถลง มีข้อความทำนองเดียวกันกับที่นายโอกาส ประธาน ป.ป.ช. และคุณหญิงปรีญา ฯ ชี้แจง ตอบคำชี้แจง ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องที่ชี้แจงข้อกล่าวหาของผู้ร้อง และคำแถลงของนายก้านรงค์ แถลงต่อศาล ในชั้นพิจารณา และแถลงเป็นข้อสุดท้ายว่า นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และนายวิโรจน์ นวลแข ไม่ใช่พยาน คนกลาง เป็นพยานที่มีความสนิทสนมกับสมาชิกพรรคไทยรักไทย เบิกความเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้อง

ผู้ถูกร้องแถลงการณ์ปิดคดี มีข้อความทำนองเดียวกันกับคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ร้อง และทำนองเดียวกันกับคำเบิกความและคำให้การเป็นหนังสือของพยานผู้ถูกร้องในชั้นพิจารณา และอ้าง หลักกฎหมายทั่วไปว่า บุคคลกระทำการโดยสุจริต อ้างหลักรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ ว่าในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ ว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต ผู้ร้องจึงต้องนำพยานหลักฐาน มาพิสูจน์ให้ชัดแจ้งว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ แต่ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานใดแสดงว่า ผู้ถูกร้องจงใจกระทำการดังกล่าว นอกจากการ สันนิษฐานว่าผู้ถูกร้องน่าจะมิมีมูลเหตุที่ต้องปกปิดรายการทรัพย์สินเหล่านั้น

มีปัญหาต้องพิจารณาว่า

๑. ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ หรือไม่
๒. มติของผู้ร้องกรณีผู้ถูกร้อง เป็นมติที่ชอบด้วยกฎหมายและนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๕๕ ได้หรือไม่
๓. ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่
๔. หากผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้ง ให้ทราบ ผู้ถูกร้องต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันใด

ตามปัญหาข้อแรกที่ว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ หรือไม่
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑)
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓)
- (๔)
- (๕)
- (๖)

มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า

“บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
ที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรณเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรณพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่ถูกถอดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่ง

หรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชี
แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้ว
เป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ตาม (๑) ถึง (๖) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะที่รัฐธรรมนูญนี้
ใช้บังคับ ไม่ว่าจะการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้นั้นจะเกิดขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญนี้มีผลใช้บังคับหรือไม่ ทั้งนี้
เพราะการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินอยู่ในหมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ผู้ที่
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญนี้ จึงต้องแสดงบัญชี ฯ โดยเปิดเผยตั้งแต่เข้าสู่การเป็นผู้ดำรง

ตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้บัญชี ฯ นั้นเป็นฐานของการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ขึ้น
ทั้งในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งว่ามีความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน
อย่างผิดปกติ อันนำไปสู่การร้ายวผิดปกติ หรือการทุจริตต่อหน้าที่หรือไม่ ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่ง
รองนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐ ก่อนวันที่รัฐธรรมนูญปัจจุบันใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๑
ตุลาคม ๒๕๕๐ แต่เมื่อบทเฉพาะกาล มาตรา ๓๑๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่บริหาร
ราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
ก็ต้องถือว่าผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
ทั้งนี้ ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๓ และ ๒๗/๒๕๕๓ ที่วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ
ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ โดยบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชี ฯ
กำหนดระยะเวลาในการยื่นและองค์กรผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบไว้ตามมาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒
และมาตรา ๓๐๑ ประกอบกับมาตรา ๓๑๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่ได้รับการ
แต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ยังคงความเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป
จึงต้องถือเอาวันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้คือวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่ง
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๓๑๗ วรรคหนึ่ง

ที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐ เป็นการ
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ไม่ได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
และขณะที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งเป็นรองนายกรัฐมนตรี นั้น รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็ไม่มีบทบัญญัติ
ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นรัฐมนตรี แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
ต้องยื่นบัญชี ฯ และข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ในขณะที่ผู้ร้องไม่ได้ออกกระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่
ของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง การยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญนี้จะปฏิบัติไม่ได้นั้น
ได้วินิจฉัยมาแล้วในตอนต้นว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามความหมายของรัฐธรรมนูญ
ฉบับปัจจุบัน มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ส่วนระเบียบ
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ เป็นเรื่องกำหนดรูปแบบรายละเอียดว่าจะต้องยื่นอย่างไร ซึ่งต้องมีแบบฟอร์ม
ให้กรอกข้อความ เป็นทรัพย์สินประเภทใด อยู่ในความครอบครองของบุคคลใดบ้าง เป็นกระบวนการที่ต้อง
ทำต่อเนื่องจากมาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ไม่ใช่ว่าถ้าไม่มีระเบียบที่ชัดเจนตามมาตรา ๓๒๑ แล้ว
จะทำให้ผู้ถูกร้องหมดหน้าที่ที่จะแจ้งบัญชี ฯ ต่อผู้ร้อง การยื่นบัญชี ฯ ก่อนที่จะมีระเบียบ แต่ยื่นตาม
รูปแบบที่ผู้ร้องกำหนดไปก่อนและการยื่นภายหลังที่มีระเบียบออกมาแล้ว เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒

ข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า หากผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ซึ่งเป็นบทลงโทษให้พ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี เป็นบทบัญญัติที่ลงโทษควบคู่กันไป ปัจจุบันผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว จึงไม่อาจใช้บังคับกับผู้ถูกร้องได้นั้น เห็นว่าการพิจารณาว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ หรือไม่ กับมาตรการลงโทษ เป็นคนละเรื่อง และพิจารณาคณะชั้นตอนกัน จะพิจารณาจากความเป็นไปได้ในการลงโทษ แล้วถือว่าผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ หาได้ไม่ เห็นสมควรกล่าวเสียด้วยว่ามาตรการนี้จะดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น หากมีตำแหน่งทางการเมืองก็ให้พ้นจากตำแหน่งและไม่ให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตั้งแต่พ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาห้าปี หากพ้นจากตำแหน่งไปแล้วระยะเวลาห้าปี ก็ให้นับตั้งแต่วันพ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง ทั้งนี้ ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔

ตามปัญหาข้อต่อมาที่ว่า มติของผู้รื้อถอนมติผู้ถูกร้องเป็นมติชอบด้วยกฎหมาย และนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๕๕ ได้หรือไม่

ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องลงมติกรณผู้ถูกร้องโดยฝ่าฝืนระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ โดยไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงต่อผู้ร้องก่อนการลงมติ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตามวรรคหนึ่ง กำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบดังกล่าวให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ใช้บังคับได้จนกว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจะมีผลใช้บังคับ”

พิจารณาแล้ว ระเบียบตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง คือ ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นระเบียบที่ออกมาใช้เป็นการชั่วคราวเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ จนกว่าจะมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตใช้บังคับ เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ แล้ว ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็ไม่มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ เพราะก่อนที่จะมีกฎหมายประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตใช้บังคับ การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำเป็นจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติไปพลางก่อน ขั้นตอนการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง ต้องใช้เวลาพอสมควร ต่อเมื่อกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาและกระบวนการบัญญัติกฎหมาย เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มีสาระสำคัญอย่างน้อยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓๑ ซึ่งใน (๔) กำหนดให้ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงทรัพย์สิน ฯ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ฯ และหลักเกณฑ์การเปิดเผยบัญชี ฯ แล้ว ระเบียบดังกล่าวก็เป็นอันสิ้นผลไป ทั้งนี้ แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว บทเฉพาะกาล มาตรา ๑๓๐ จะบัญญัติว่า “ให้บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีระเบียบหรือประกาศตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ออกใช้บังคับ” ก็หมายความว่า ให้ระเบียบที่ออกตามรัฐธรรมนูญยังคงใช้ได้ในเรื่องที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฯ ยังไม่ได้บัญญัติรายละเอียดไว้หรือในเรื่องซึ่งจะต้องไปออกระเบียบหรือประกาศต่อไป แต่กรณีการตรวจสอบทรัพย์สิน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฯ บัญญัติเรื่องนี้ไว้แล้ว ดังนั้น ขณะที่ผู้ร้องพิจารณาและลงมติกรณีของผู้ถูกร้อง เป็นช่วงเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ ใช้บังคับแล้ว การลงมติของผู้ร้องจึงต้องเป็นไปตามวิธีการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้บัญญัติไว้

เกี่ยวกับมติของผู้ร้องที่ว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น

ผู้ถูกร้องอ้างว่า คุณหญิงปรีญา ฯ เป็นกรรมการบริษัท วงศ์อมร ฯ และเป็นกรรมการและลูกจ้างผู้จัดทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ ฯ โดยไม่ได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าวภายในสิบห้าวันนับแต่ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. เป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ วรรคสอง

พิจารณาแล้ว เกี่ยวกับบริษัท วงศ์อมร ฯ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ไว้แล้ว ว่าคุณหญิงปรีญา ฯ แสดงเจตนาลาออกด้วยวาจาและ

เป็นหนังสือต่อคุณหญิงวนิดา ฯ กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท วงศ์อมร ฯ ตั้งแต่ต้นเดือนเมษายน ๒๕๕๒ มีผลเป็นการลาออกภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมวุฒิสภา ให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. คุณหญิงปรียา ฯ จึงไม่ได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ วรรคสอง แต่อย่างใด

สำหรับบริษัท เกษมวารมย์ ฯ นั้น ปรากฏตามสำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๒ ว่าคุณหญิงปรียา ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ซึ่งอยู่ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมวุฒิสภา เมื่อลาออกแล้วที่ประชุมผู้ถือหุ้นก็ไม่เคยมีมติแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบริษัทอีก การลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการและผู้ทำบัญชีในแบบนำเสนอข้อมูลและบัญชีกำไรขาดทุนของบริษัท เกษมวารมย์ ฯ นั้น ไม่ได้ทำให้กลับมามีฐานะการเป็นกรรมการบริษัทอีก ส่วนในฐานะผู้ทำบัญชีนั้น ก็ได้ความจากคุณหญิงวนิดา ฯ กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทว่าไม่เคยมีสัญญาจ้างหรือให้ค่าจ้างใด ๆ การลงลายมือชื่อของคุณหญิงปรียา ฯ เป็นการรับรองงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนของปี ๒๕๕๒ เป็นช่วงเวลาที่คุณหญิงปรียา ฯ ที่เคยเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอยู่ และเป็นการรับรองดังเช่นที่คุณหญิงปรียา ฯ เคยปฏิบัติ ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าคุณหญิงปรียา ฯ เป็นลูกจ้างของบริษัท เกษมวารมย์ ฯ ถือไม่ได้ว่าคุณหญิงปรียา ฯ กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ วรรคสอง

ข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องปฏิบัติกรณีผู้ถูกร้องโดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรีบร้อน ไม่ให้โอกาสตามสมควร ไม่เป็นกลาง และเลือกปฏิบัติ นั้น เห็นว่า เป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ร้องซึ่งจะเหมาะสมหรือมีความเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด นั้น ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้

ผู้ถูกร้องอ้างว่า กรณีร่ำรวยผิดปกติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓๕ วรรคสอง การตรวจสอบต้องกระทำในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินสองปี กรณีร่ำรวยผิดปกติเป็นความผิดรุนแรงกว่ากรณีไม่ยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีไม่ยื่นบัญชี ฯ น่าจะอนุโลมนำอายุความเรื่องร่ำรวยผิดปกติมาใช้ด้วย ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ การที่ผู้ร้องเริ่มสอบสวนกรณีของผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๓ จึงเกินกำหนดสองปีนับแต่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว นั้น

พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓๕ เป็นกรณีที่มีกรกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ แล้วต้องดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินซึ่งอยู่ใน

หมวด ๗ เป็นหมวดที่แยกต่างหากจากเรื่องการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินในหมวด ๓ และการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ก็เป็นบทบัญญัติกำหนดรายละเอียดตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในหมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ การแสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้ ต้องเป็นไปตามกรอบหรือแนวทางที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดหน้าที่ของผู้ยื่นบัญชี ฯ และกำหนดโทษของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ไว้ในมาตรา ๒๕๕ โดยไม่ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ จึงไม่อาจนำอายุความในกรณีร่ำรวยผิดปกติมาใช้โดยอนุโลมได้

ที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องเป็นคำกล่าวอ้างลอยๆ ไม่สามารถแยกให้เห็นได้ว่า กรณีใดเป็นการแจ้งเท็จ กรณีใดเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถชี้แจงได้ถูกต้องนั้น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องได้ดำเนินการตามแบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ และมีรายการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕ และมีเอกสารประกอบ ซึ่งผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องพร้อมเอกสารประกอบอันทำให้เข้าใจได้ว่าผู้ร้องร้องว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบอย่างไรบ้าง ประกอบกับผู้ถูกร้องชี้แจงข้อกล่าวหาได้ทุกข้อทุกประเด็นโดยละเอียดไม่คลุมเครือ หรือไม่ขัดแย้งจนทำให้ผู้ถูกร้องอ่านไม่เข้าใจ และไม่สามารถชี้แจงข้อกล่าวหาได้แต่อย่างใด

ตามปัญหาข้อต่อมาที่ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตาม มาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง”

มีข้อต้องพิจารณาความหมายคำว่า “จงใจ”

พิจารณาแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ มิได้บัญญัติความหมายไว้โดยเฉพาะเจาะจง การให้ความหมายจึงต้องพิจารณาจากความหมายที่บุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนเข้าใจ ประกอบกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องของการแสดงบัญชี ฯ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า

คำว่า “จงใจ” หมายความว่า “ตั้งใจ หมายถึง เจตนา” พิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ของ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญในส่วนการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้พิจารณาข้างต้นแล้ว คำว่า “จงใจ” ตามมาตรา ๒๕๕ จึงมีความหมายว่า ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี รั้อยู่แล้วว่าตนเองมีทรัพย์สิน ๑ แล้วไม่ยื่น หรือยื่นบัญชี ๑ โดยรั้อยู่แล้วว่า บัญชี ๑ ที่ตนยื่นบัญชียื่นมีข้อความอันเป็นเท็จ หรือรั้อยู่แล้วว่า มีข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแต่ตนได้ปกปิดข้อเท็จจริงนั้น มาตรา ๒๕๕ ไม่ได้บัญญัติว่าการกระทำ ดังกล่าวนั้นต้องมีมูลเหตุจงใจในการกระทำ เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้การยื่นบัญชี ๑ เป็น “หน้าที่” ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญนี้จะต้องยื่นบัญชี ๑ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรู้ว่า มีทรัพย์สิน ไม่ว่าจะ เป็นชื่อของตนเองหรือผู้อื่นมีชื่อถือสิทธิแทน แล้วไม่ได้แจ้งบัญชี ๑ ก็เข้าเงื่อนไข ตามมาตรา ๒๕๕ แล้ว ไม่ต้องอาศัยมูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษแต่อย่างใด

มีข้อต้องพิจารณาต่อไปว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่

พิจารณาคำร้องของผู้ร้อง และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องตลอดจนคำรับของผู้ถูกร้อง ในชั้นพิจารณาของผู้ร้องแล้ว ผู้ถูกร้องอ้างว่า ไม่จงใจยื่นบัญชี ๑ โดยข้อแรกเกี่ยวกับตัวผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้อง ชี้แจงตามหนังสือลงวันที่ ๑๔, ๒๔ และ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ที่ยื่นต่อประธานอนุกรรมการ ตรวจสอบ ๑ ที่ยื่นทั้งสามครั้ง และขอยื่นเพิ่มเติมตามหนังสือดังกล่าว และผู้ถูกร้องอ้างว่า ในขณะที่ ยื่นบัญชี ๑ ทั้งสามครั้ง ไม่รู้ว่ามีหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนคู่สมรสจึงไม่ได้แสดงรายการไว้ในบัญชี แต่ไม่มีหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนผู้ถูกร้องที่ไม่ได้ยื่น เพราะเมื่อผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็ได้โอนลอยหุ้นทั้งหมดให้คู่สมรส ซึ่งคู่สมรสจะนำไปโอน หรือดำเนินการอย่างไร ผู้ถูกร้องไม่ทราบ การดำเนินการของคู่สมรส อีกทั้งหุ้นของคู่สมรสดังกล่าว ก็เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยสุจริตและมีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับทรัพย์สินทั้งหมดที่ยื่นบัญชี ๑ ไว้

ผู้ร้องอ้างพยานเอกสารจากสำนวนของผู้ร้องว่า คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ๑ ได้ตรวจสอบ บัญชี ๑ ของผู้ถูกร้อง พบว่าไม่ได้ยื่นรายการทรัพย์สินหลายรายการทั้งที่อยู่ในชื่อของผู้ถูกร้องและคู่สมรส และที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือไว้แทนผู้ถูกร้องและคู่สมรส จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ และ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ให้ผู้ถูกร้องชี้แจง ผู้ถูกร้องจึงชี้แจงเพิ่มเติมตามหนังสือดังกล่าว

พิจารณาเอกสารประกอบคำร้องเกี่ยวกับการโอนหุ้นของบริษัทต่างๆ เช่น บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) ปรากฏว่า วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ก่อน ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีการโอนหุ้นจากผู้ถูกร้องให้แก่นางสาวดวงตา วงศ์ภักดี (ประมูลเรือง) นางสาวสุกัญญา ๑ นางสาวบุญชู ๑ นายวิชัย ๑ นายมานัส ๑ และนายพรทิพย์ ๑ เป็นผู้ถือหุ้น

แทนผู้ถูกร้องและบุคคลเหล่านั้นได้ถือหุ้นแทนผู้ถูกร้องมาโดยตลอดแม้ขณะที่ผู้ถูกร้องเข้ามาดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง ในชั้นสอบสวนผู้ถูกร้องได้ให้การต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม
๒๕๕๓ ปรากฏความในแผ่นที่ ๒ ว่า “เมื่อประมาณ ๒๐ กว่าปีที่เริ่มทำธุรกิจใหม่ๆ ก็ได้มีการจัดตั้ง
บริษัทส่วนตัวขึ้นหลายบริษัท และมีการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ...” และ
ในแผ่นที่ ๓ ว่า “...หุ้นหรือทรัพย์สินของข้า ฯ และคุณหญิงพจมาน ฯ จะมีจำนวนเท่าใด และอยู่ในชื่อ
ของบุคคลใดบ้าง ...” และ “...ข้า ฯ ขอชี้แจงเพิ่มเติมว่า การที่ข้า ฯ จะยื่นหรือไม่ยื่นรายการหุ้นของข้า ฯ
หรือของคุณหญิงพจมาน ฯ ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่น
ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสามครั้งนี้ข้า ฯ ก็ไม่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ใดๆ แต่อย่างใด...”
คู่สมรสผู้ถูกร้องตอบคำถามของคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๓
ว่า “ถาม” เมื่อท่านใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนพันตำรวจโท ทักษิณ ฯ และท่าน ดังนั้น หุ้นดังกล่าวทั้งหมด
จึงยังคงเป็นของท่าน และพันตำรวจโท ทักษิณ ฯ อยู่ ท่านทราบถึงจำนวนหุ้นในบริษัทต่างๆ ซึ่งบุคคลต่างๆ
เหล่านั้นถือหุ้นแทนหรือไม่” ตอบ “ข้า ฯ ทราบ เพราะมีหลักฐานเก็บเอาไว้ แต่หลักฐานทั้งหมดเก็บ
อยู่ที่นางกาญจนาภา หงษ์เหิน และบุคคลทั้งหมดที่ถือหุ้นแทนนั้นจะโอนหุ้นให้กับข้า ฯ ส่วนของ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่มี” ตามคำให้การของผู้ถูกร้องและคู่สมรสดังกล่าว ประกอบหุ้นที่ผู้ถูกร้อง อ้างว่า
เป็นของคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ครั้งที่ ๑ มีมูลค่า ๒,๓๗๑,๓๖๒,๓๗๑ บาท
ครั้งที่ ๒ มีมูลค่า ๑,๕๒๓,๑๕๗,๖๕๗ บาท และครั้งที่ ๓ มูลค่า ๖๔๖,๕๘๔,๓๘๓ บาท
ความเห็นของผู้ถูกร้องเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง เห็นว่าเป็นทรัพย์สินเพียงเล็กน้อย
แต่วิญญูชนย่อมเห็นว่าเป็นทรัพย์สินที่มากมายมหาศาล ทางปฏิบัติทางการค้าซึ่งเป็นปกติธุระของ
ผู้ถูกร้องตามพฤติการณ์ เชื่อได้โดยสนิทใจว่าผู้ถูกร้องทราบว่าในขณะที่ยื่นบัญชี ฯ มีหุ้นที่บุคคลใกล้ชิด
ถือไว้แทน

ข้อที่เกี่ยวกับตัวเลขการส่วนตัวของคู่สมรส ซึ่งเป็นผู้จัดทำบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินในส่วน
ของคู่สมรสไม่เข้าใจกฎหมายและระเบียบในการยื่นบัญชี ฯ นั้น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตาม (๑)
ถึง (๖) มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
ต่อผู้ร้อง แม้รัฐธรรมนูญในส่วนของการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน จะไม่ได้บัญญัติความหมาย
ของคำว่าทรัพย์สินของตนไว้ แต่ผู้ร้องในฐานะองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ มีหน้าที่รับการยื่นบัญชี
ก็ได้กำหนดแบบและคำอธิบายการกรอกรายการในแบบเพื่อให้ผู้มีหน้าที่ยื่นแบบเข้าใจและปฏิบัติโดยถูกต้อง
ซึ่งปรากฏว่าเมื่อรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เลขาธิการคณะกรรมการ

ป.ป.ป. ก็ได้มีหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ส่ง “แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเป็นแนวทางการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ก่อนที่จะมีคณะกรรมการ ป.ป.ป. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ ซึ่งแบบดังกล่าวมีคำอธิบายการกรอกรายการไว้ในข้อ ๑ ว่า

“ทรัพย์สิน... ให้มีความหมายรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นแบบ คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่มีอยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักร และทั้งที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นด้วย...” ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ป. ทำหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ระเบียบดังกล่าวข้อ ๑๑ อธิบายว่า

“ทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องแสดงรายการ ให้รวมถึงทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศ และที่มีได้อยู่ในความครอบครองของบุคคลดังกล่าวด้วย” และภายหลังจากนั้นก็ยังมีประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ กำหนดแบบรายละเอียดของบัญชี ฯ โดยมีคำอธิบายการยื่นบัญชี ฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งอธิบาย คำว่าทรัพย์สินไว้ในข้อ ๕ ว่า

“ทรัพย์สิน... ให้มีความหมายรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่มีอยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย...”

พิจารณาคำอธิบายความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ข้างต้นแล้ว ย่อมเข้าใจได้ว่าทรัพย์สินที่เป็นของผู้ยื่น คู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใด หรือในความครอบครองของบุคคลใด หรือให้บุคคลใดถือสิทธิแทน ทรัพย์สินนั้นก็ยังเป็นของผู้ที่เป็นเจ้าของที่แท้จริง อยู่นั่นเอง คำอธิบายดังกล่าวชัดเจนพอให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี ฯ เข้าใจได้ตรงกัน นอกจากนี้ปรากฏตามคำให้การของนางกาญจนาภา ฯ เลขานุการส่วนตัวของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยตอบคำถามของคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ที่ให้ดูแบบฟอร์มบัญชี ฯ และคำอธิบายที่ใช้ในการยื่นบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้องครั้งที่ ๓ ว่า “ข้า ฯ ได้ดูแบบฟอร์มดังกล่าวแล้ว คล้ายกับแบบฟอร์มที่ข้า ฯ เคยจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินให้นางกมลวัน ฯ ได้ดำเนินการต่อ ข้า ฯ ได้อ่านคำอธิบายดังกล่าวแล้วเข้าใจว่าต้องแสดงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นด้วยแต่ในช่อง

แบบฟอร์ม ที่ให้กรอกรายการระบุเฉพาะคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น จึงได้กรอกเฉพาะตามแบบฟอร์มที่มีอยู่ ...” และทำให้การของนางกมลวัน ฯ เลขานุการส่วนตัวของผู้ถูกร้อง ต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยตอบคำถามของคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ เช่นเดียวกับนางกาญจนาภา ฯ ว่า “ข้า ฯ เคยเห็น เคยอ่านและเข้าใจคำอธิบายดังกล่าวว่า ผู้ยื่นบัญชีต้องแสดงรายการทรัพย์สินของคนที่อยู่ในนามของบุคคลอื่นด้วย แต่พันตำรวจโท ทักษิณ ฯ ไม่มีทรัพย์สินที่อยู่ในนามบุคคลอื่น ส่วนคุณหญิงพจมาน ฯ จะมีทรัพย์สินในนามของบุคคลอื่นหรือไม่ ข้า ฯ ไม่ทราบเพราะนางกาญจนาภา ฯ เป็นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินในส่วนของคุณหญิงพจมาน ฯ และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ...” แสดงว่าเลขานุการของผู้ถูกร้อง และคู่สมรส ต่างก็เข้าใจความหมายของคำว่าทรัพย์สินที่ต้องแสดงไว้ในบัญชี ฯ เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ผู้ที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ คือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๑ (๒) จึงเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงที่ต้องยื่นบัญชี ฯ และเป็นผู้ที่จะต้องรับโทษตามมาตรา ๒๕๕ หากปรากฏว่า จงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ หรือจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่ามอบเลขานุการเป็นผู้จัดทำบัญชี ฯ และเลขานุการ ฯ ไม่เข้าใจกฎหมายและระเบียบการยื่น จึงเกิดความผิดพลาดนั้น อย่างไรก็ดี ได้วินิจฉัยไว้ในตอนต้นแล้วว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้ยื่นบัญชี ฯ ที่กระทำการแทนผู้ถูกร้อง จะอ้างว่าเป็นความบกพร่องพลั้งเผลอ หรือไม่เข้าใจกฎหมายของเลขานุการผู้จัดทำบัญชี ฯ หาได้ไม่

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ขณะที่ยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้องทั้ง ๓ ครั้ง ผู้ถูกร้องรู้ว่ามิหุ้่นของผู้ถูกร้อง และของคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน แต่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ การที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ โดยไม่แสดงรายการหุ้่นทั้งของตนและคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ตามปัญหาข้อสุดท้ายที่ว่า เมื่อผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองอันเป็นเหตุแห่งความผิดของการจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ไปก่อนที่ผู้ร้องจะดำเนินการตรวจสอบกรณีของผู้ถูกร้อง การนับระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จะนับตั้งแต่วันที่

พิจารณาแล้ว มาตรา ๒๕๕ กำหนดการนับเวลาต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้โดยให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง วันพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๕ มีอยู่ ๒ วัน คือ วันที่ครบกำหนดขึ้นบัญชี ฯ แล้วไม่ขึ้น และวันที่ตรวจพบว่ามีกรขึ้นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบก็ให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบ พิจารณาจากข้อความของมาตรา ๒๕๕ ในส่วนนี้แล้ว เห็นว่า การนับเวลาต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งกรณีไม่ขึ้นบัญชี ฯ สามารถดำเนินการได้ แต่การนับเวลาสำหรับพ้นจากตำแหน่งกรณีตรวจพบการกระทำผิดนั้น หากมีกรณีผู้มีหน้าที่ขึ้นบัญชี ฯ กระทำผิดและต้องรับโทษตามมาตรา ๒๕๕ นี้ ได้พ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่จะมีการตรวจพบการกระทำผิด การนับระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็จะต้องนับตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วตามความเป็นจริง

กรณีผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลที่พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี และผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เนื่องจากนายกรัฐมนตรีลาออกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๒) อันส่งผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) จึงเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ และตามความเป็นจริงก่อนที่จะมีการตรวจสอบการขึ้นบัญชี ฯ และพบว่ามีกรขึ้นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ การนับระยะเวลาที่ห้ามผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใด ๆ ทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีจึงต้องนับตั้งแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจขึ้นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นไป

นายอูระ หวังอ้อมกลาง
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ